

NARODIT SE ZNOVU

J 3,1-21

Je noc. Doba ticha a klidu, ve kterém se může udát důležitý rozhovor. Za Ježíšem přichází ne bezvýznamný muž jménem Nikodém. Byl to farizeus a zřejmě i zákoník; Jan jej popisuje jako „učitele Izraele“. Navíc byl také členem židovské velerady. Je to tedy muž vzdělaný, zbožný a má přední postavení mezi Židy. Ten jednou navštíví Ježíše. Že ho k Ježíši pojil upřímný vztah, poukazuje i zmínka, že se ho zastával před ostatními farizeji (J 7,50). Později, věnoval Nikodém velké množství myrhy a aloé k Ježíšovu pohřbu. Nikodém má o Ježíši vysoké mínění, říká, že přišel od Boha. Rozeznává to, co zůstalo mnoha jeho kolegům, farizeům, skryto, že Ježíše poslal Bůh. Přichází proto, že si Ježíše cení jako učitele a Božího posla a touží s ním hovořit o Božích věcech.

Ježíšova reakce na Nikodémův pozdrav nás proto možná překvapí: „*Ježíš mu odpověděl: 'Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží'*“ (v. 2). Je to jako bychom někoho navštívili, uctivě ho pozdravili a on nám hned nato odpověděl, co je nejpalčivějším problémem našeho života. Žádný zdvořilostní úvod, Ježíš jde rovnou a přímo k meritu věci. Ani se neptá s čím že to vlastně Nikodém za Ježíšem přišel. Kdybychom se s takovou reakcí setkali my, možná by nám připadala poněkud neuctivá. Byli bychom tím asi zaskočení. Nikodém možná přichází na náboženskou debatu se zajímavým učitelem. Ježíš jej ovšem velmi přímočaře uvádí do toho nejdůležitějšího. To, jak důrazně zde Ježíš jedná, je důležité. Podtrhuje tím závažnost svých slov. Dvakrát opakuje onu podstatnou věc a pokaždé ji ještě zdůrazní naléhavým: „*Amen, amen, pravím tobě*“. Každý tu má zpozornět a nastražit uši.

A co je tím naléhavým poselstvím? „*Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží*“ (v. 3). Ve hře je základní naděje všeho židovstva té doby: **Boží království**. Židé toužebně očekávali příchod Mesiáše a nový věk spravedlnosti a dobrého Božího panování, jak jej předpovídali proroci. Ježíš slova a naděje proroků potvrzuje. Boží království skutečně přichází. Kdo jej však spatří? Kdo do něj vstoupí? Podle Ježíše je to ten, kdo se „narodí znovu“.

Nikodém jistě také ví, že Boží království přichází a sdílí naději svého lidu. Bezesporu i on touží jej spatřit. Vždyť proto jako farizeus žije velice přísně podle všech regulí Mojžíšova zákona. Farizeismus byl nejpřísnějším židovským směrem. Slovo „farizeus“ se odvozuje z heb. „peruším“ (oddělení). To byli ti „oddělení“, kteří nade všechny vynikají svou náboženskou horlivostí. A jednomu z nich, Nikodémovi, Ježíš říká: „*Amen, amen, pravím tobě, **nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží***“. Je velmi výmluvné, že tato slova slyší právě farizeus. Vždyť kdo jiný než on by to měl mít v Božím království jisté? To farizeové jsou vzorem zbožnosti a náboženské zapálenosti. To oni nad jiné ctí ustanovení a předpisy Božího zákona. Oni přece nejsou jako ti ostatní. Ap. Pavel, o svém životě před obrácením ke Kristu vyznával - co se týče „*spravedlnosti podle zákona, byl jsem bez úhony*“ (Fp 3,6). Evangelista Lukáš píše o farizeích, jak si zakládali na tom, že jsou spravedliví (Lk 18,9). Kdo tedy jiný než farizeus by si mohl myslet, že brány Božího království mu jsou otevřeny dokořán. A přece i na adresu těchto nadmíru zbožných řekne Pán Ježíš to pronikavé: „*...nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží*“.

Jak je to možné? Na tomto příběhu se zřetelně vykresluje závažná pravda o člověku. Z Bible se dozvídáme, že člověk, který vyšel z Boží ruky jako dobrý, se postavil proti Bohu. Stal se hříšným. Jeho srdce se tím změnilo. Vstoupilo do něj i zlo. Takto člověk kráčí dějinami a poznává jak je přes všechnu krásu všechno kolem něj také nějak v disharmonii: lidské vztahy, on sám, ba i příroda kolem něj. Biblický příběh dále vypráví o tom, že Bůh si vyvolil lid Izraele, dal se mu poznat a svěřil mu své zákony a svá přikázání. Přesto všechno i Izraelci dále porušovali svou smlouvu s Bohem. Proto proroci předpovídali, že musí přijít od Boha ještě něco docela nového. Cituji slovo Hospodinovo z proroctví Ezechiele: „*Dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha. Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa. Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje rády a jednat podle nich*“ (Ez 36,26-27). Ježíš zřetelně navazuje na tento motiv. Ezechiel mluvil o „novém srdci“, Ježíš o „novém narození“. Oba shodně mluví o něčem docela novém v životě člověka, co si člověk nemůže sám navodit. Bůh sám chce dát člověku nové srdce, nový život, který bude v docela novém spojení s Bohem. Pojem „nové narození“ říká, že se nezmění vnější fasáda člověka, ale změní se něco v jeho nitru. V určitém slova smyslu se stane novým člověkem. V bibl. terminologii v něm začne působit Boží Duch, Boží přirozenost, která ho promění. Stane se vpravdě Božím dítětem.

Potřeboval to i Nikodém? Vždyť on byl přece horlivým Božím ctitelem. Tak se ptají i mnozí lidé

dnes. Vždyť já žiji dobře, nikomu jsem neublížil, faleš se mi protiví, apod. Ale i zbožný Nikodém, tak jako všichni ostatní lidé, byl hříšníkem. To je vážné biblické zjištění, že i lidé všelijak nábožní a dobří potřebují nově se narodit. I dobrý a zbožný člověk, pokud se setká s Bohem a poctivě nahlédne do svého srdce a života, uvidí, jak přece ještě mnoho chybí či naopak přebývá k Božímu obrazu. I zbožný Nikodém potřebuje nové narození. Kdosi napsal: „Nikodém stejně jako my všichni nepotřebuje nějaké nové náboženství, ale nový život. V jednom slova smyslu je Nikodém pochopitelně živý – dýchá, myslí, cítí, jedná. Ale podle Ježíše je mrtev. V Nikodémovi není Boží život. Z duchovního hlediska se dosud nenarodil. Potřebuje život, nikoli další náboženské činnosti nebo více náboženské horlivosti. Toho už má víc než dost.“

A co na myšlenku nového narození říká Nikodém? Nevstupuje s Ježíšem do zlého sporu jako mnozí jeho kolegové. On neodmítá jeho slova, jen jim zatím nerozumí. A tak se ptá: „*Jak se může člověk narodit, když už je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit*“ (v. 4). To ví přece už i malé dítě, že narodit se dá jen jednou - když dítě vyjde z matky. Že to je jednosměrné. Zpátky dovnitř už to nejde. Žádné „druhé kolo“, ve kterém by šlo začít znovu od matky, se nekoná. Ježíš mluví o něčem, co zatím nedokáže Nikodém pojmout. A tak se mu dostává dalšího vysvětlení: „*Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího*“ (v. 5).

Narodit se znovu vůbec nemá co do činění s matkou a jejím lůnem. Jedná se o narození z vody a z Ducha svatého. Voda zde symbolizuje očištění a Duch je Duchem Božím. Je to Boží práce v člověku, jak nakonec napovídá i původní řecký text. Ne že se člověk nějak sám, svými silami narodí znovu, ale že je někým jiným znovu naroden – tedy Bohem nebo z Boha. To nemá člověk sám ze sebe, to si nijak nenavodí, nijak si to nezařídí vlastním přičiněním. Nově se narodit - to je Boží působení v člověku. Bůh proměňuje člověka zevnitř.

Ani dále ale Nikodém nechápe. Ptá se: „*Jak se to může stát?*“ (v. 9). Jak se může člověk narodit z Ducha svatého? Tady se diví zase Pán Ježíš: „*Ty jsi učitel Izraele, a tohle nevíš?*“ (v. 10). Učitel Izraele by měl něco vědět. Odkud? Ze Starého zákona. Vždyť jej vykládá a vyučuje. Ježíš mu tedy dává jeden příklad. Příběh o tom, jak Mojžíš na poušti vyvýšil **bronzového hada**. Zdánlivě naprosto nesouvisející starozákonní příběh, který ale nakonec přináší více světla. Epizoda pochází z doby, kdy Mojžíš vedl izraelský lid pouští z eg. otroctví do zaslíbené země. Na této cestě se nevděčný lid obrací mnohokrát Bohu zády. V jedné chvíli je začnou trápit pouštní hadi a mnoho lidí je uštknuto a umírá. Bůh se ovšem smilovává a nařizuje Mojžíšovi vyrobit bronzového hada, vztyčit jej na žerď s tím, že každý, kdo na něj pohlédne, bude zachráněn. Tak se i stalo.

Pro Ježíše je tento příběh ilustrací toho, o čem právě mluví. Nikodém se ptá, jak je možné dojít k novému narození a skrze ně i spatřit Boží království. Ježíš odpovídá: „*Jako Mojžíš vyvýšil hada na poušti, tak musí být vyvýšen Syn člověka, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný*“ (v. 14-15). Vyvýšením Ježíšovým je míněno jeho vyvýšení na kříž. Tam byl vztyčen, aby usmířil hříchy lidí, aby odstranil jed hříchu, který zamohl lidské srdce a myšlení. Kdo s důvěrou pohlédne na tohoto Krista pro nás a místo nás visícího na kříži, bude zachráněn, podobně jako Izraelité, když tehdy s důvěrou pohlédli na vztyčeného bronzového hada na poušti. Nové narození má tedy jakoby dvě strany mince. Bůh přichází v Kristu za člověkem a *zve ho* ke smíření, k novému narození, k novému životu. A ten, kdo zaslechne pozvání a *v důvěře je přijme*, prožije dar nového narození, Boží život v sobě. Cesta k novému narození vede přes důvěru v Ježíše Krista: „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný*“ (v. 16). Zde je ve známém verši shrnuto celé evangelium a celé tajemství daru nového narození.

Připomínáme si dnes známé věci. Nikdy však dar nového narození, narození z Boha nedokážeme vyčerpat. Je to pořád nová a čerstvá síla, která působí v našich kostech. Jako lidé se rodíme, žijeme, stárneme a umíráme. Směřujeme tedy ke konci. Znovuzrození jde ovšem opačným směrem - k věčnému životu. To staré, nemocné a odumřelé překoná nový život, život z Boha a z Boží síly. Stárí, nemoci a smrt nás zmáhají a přemáhají. Ale nové narození přemůže a přetrvá i naši nemoc, stárí i smrt. Ne vždy je to nové, to Boží v nás jasně viditelné. Procházíme zkouškami a pokušeními, různými trápeními a poruchami, které přináší život. Ale nové narození je mocí nového života. I když to staré zchátrá a odejde, to nové zůstane a přetrvá až na věčnost. Děkuje tedy nově za Ježíše Krista, že byl vyvýšen na kříž. Pokud k němu s důvěrou hledíme, jsme zachráněni od hříchu a Božího soudu. On snášel soud místo nás. S vírou v Krista v nás Bůh zasadil nový život, dobrou naději, pevnou jistotu, zdroj lásky. V Kristu jsme spojeni s Bohem až na věky. To si připomínejme, z toho žijme.